

Ангел Каралийчев

Дядо Груйчо от Върбовка

Казват, че който носи обичка на ухото си, бил много късметлия. Каквата работа залови – тече му като в улей работата. Дяволът, ако го срещне – отбива се от пътя. Тръгне ли за снопи – колата му не се прекаструя. Вятър работа. Я вижте дядо Груйчо от Върбовка. Шейсет години носи на лявото си ухо една жълта обичка, а сега лежи запрян. Ето как стана.

Живее си дядо Груйчо в една къщурка със сламен покрив покрита – за да не го мокри дъждът. Живее с него и стопанката му баба Груйка. Има, да речем, дядо Груйчо две-три нивки и те му раждат жито. Има си още две волчета, които теглят колата, има си и седем овчици в кошарата. Ходи си дядо Груйчо отвъд в полето, оре, пръска семе, жъне, прибира житото и меле брашънце. Храни си бабичката. Всяка вечер, когато се връща от къра, той носи торбичката пълна: кога круши ще сбере от инжириите, кога омекнали почернели дренки от стария дрян над Кралевдолската чешма, кога диво грозде от Мързяновия дол.

Баба Груйка яде ли, яде.

Една вечер, като се върна старецът от градината, изпрегна двете даначета, пусна ги в градината, откачи от ритлата торбата и тръгна към къщи. Баба Груйка изскокна с огрибката – тъкмо замесваше хляб в ношвите – да го посрещне.

– Носиш ли ми нещо? – попита го тя.

– Набрах малко киселици.

Старата шопна ръка в торбата и разхапа една. Намръщи се.

– Ух, де ги намери тези пушини, не можа ли друго?

– Те не са за сега. Да ги заровиме в плевнята, че да видиш зимъс до кръщение какво чудо ще станат.

Донесе бабичката ибрика копанката, поля му да се измие, сипа от гърнето бобена чорба и седнаха да ядат.

През отворената изкривена врата надничаха пълният месец – главата му голяма като кринче – и рунтавото старо куче, клекнало на прага. Светулки мъждукаха под натегналия Баба Груйка надяна хурката, намести се до него и взе да преде на месечина.

Па си захоратиха двама.

– Старооо, старо – каза баба Груйка, – додея ми веке самичка да съм. Цял ден кърпя кълчищните ти гащи, подклаждам гърнето и си опустосвам живота. Че мойто живот ли е?

Нито хапвам като хората, нито за душата ми има нещо. Ходя самичка като шашава по двора, няма ни кокошка да клопне, нали туй лято измряха всичките от мор, нито куче да залай. Татун все подир колата ти

върви. Че го другото остави, ами душицата ми изгоря за песенка, няма, дето рекъл онзи, кой да ми попее.

– Да бях по-млад, щях да отида в гората – да ти уловя едно славейче – рече дядо Груйчо, – ами то де мога покачи моите шейсет и две години на някое дърво.

– Не ми трябва мене славейче, стига да имаме един кошер пчели. Да си ги наместим в градината, че да бръмнат ония ми ти крилатички. Не ми трябва гайда, не ми трябва кавали.

– Ех, да имаме, ама нямаме – отвърна дядото и отърси луличката си. – да бяхме си легнали, ай, уморен съм. Цял ден съм клепал подир ралото.

– Иди спи. Ти кога ли си помислил за мене? Не смея да ти кажа за какво съм петимна. Мене кучетата да ме ядат – сви се обидена баба Груйка.

– Ама недей тъй де – започна да се моли дядо Груйчо, – нали знаеш как ми тежи, като захванеш да се сърдиш. Утре целия кър ще обиколя, ама една торбичка инжири ще ти донеса. Нощта си легна над Върбовка. Заспали бяха и шурците. Дядо Груйчо дълго още моли бабичката си да не се сърди.

Нощта превали, когато заспаха.

На другата вечер бабичката пак:

– Да имаме сега на софрата паничка мед, да натопи челяк къшея си... Инжирите, дето си ги донесъл, са сладки, не думам... Ама медът... ех!

– Харно нещо е медът. Дето рекъл онзи – най-сладкото – съгласи се дядо Груйчо.

Баба Груйка продължи:

– Гледай го хаджи Пъшо. Наредил ги в градината – двајсет и четири кошера, а зад кошерите колибата му, а пред колибата изправил едно плашило. То, който ще краде мед, от неговото плашило ще се уплаши. Толкова му сече хаджийският ум.

– Толкова му сече умът на хаджи Пъша – добави старият.

– Цял ден се разхожда като паун между кошерите, пухти, а броницата все отзаде му. Не го е грях!

– Тъй ами – рече дядо Груйчо и изтърси пръстта от навоите си. – Да имам като него двајсет, какви ти двајсет – мед като извадя за едно лято – ще имам пет гърнета. Нареди ги ти тях петях в колата, закарай ги на Оряховския панаир, обери им паричките, скрий си ги в пазвата, па си криви капата.

– Не ти трябват и пет. Един да имаш. Още пече лятно слънце. Де да знаеш, може, доде падне сланата, да се роят – ще станат два. Напролет, кога се роят, ще станат четири, ами ако се роят и четиритях? Нека тогава хаджи Пъшо ми се пери.

– Тая вечер, като си идех от нивата, минах край Пъшовия пчелин, че спрях колата, пузнах поводитите на воловците и рекох си: Чай да си надникна през плета. Не ми се вярваше да са станали двайсет и четири. През пролетта бяха деветнайсет. Тамам зех да ги чета, и Пъшо се облещи насреща ми:

– Да си вървиш, кай, по пътя, Груйчо, или ще те огрухам.

Не са добри очите ти, ще ми урочасаш гадинките. Хай, махвай се!

– Я го виж ти, очите ми не били добри, ами неговите! Като ги избалачи, тръпки побиват челяка. Идеше ми да зема един камък.

– Ами зе ли?

– Не зех. Рекох му: можеш да ме пъдиш, ама колкото за очите ми, бай Пъшо, не си прав. И си тръгнах.

– Там ли бяха двете му кучета?

– Не бяха. Отвел ги син му на кошарата.

Когато се прибраха и легнаха под чергата, баба Груйка го бутна с лакът:

– Защо не откраднеш от хаджи Пъшовите...

– Какво?

– Казвам: защо не откраднеш един кошер? Дето са двадесет и четири, там са двадесет и три!

– Ама ти луда ли си? Недей приказва тъй! Че може ли...

– Голяма работа – един кошер. Хората цяло село обират.

Я помисли какво ще ми бъде на душата. Цял ден ще кърпя, ще преда пред кошера, а те, мънинките, като бръмнат... Се едно в рая да ме гудиш. Не ща да ми носиш нищо от нивята.

– Как тъй?

– Не ти ща крушите, не ти ща дренките, нито инжирите.

Ако утре донесеш нещо, ще изгърся торбичката през плета на улицата.

И баба Груйка се сви на кравай.

На третия вечер тя заплака:

– Видях аз, разбрах аз, че ти за мене една пара не даваш. Да зема да ритам за мед, да умирам, да видиш, че ми изгаря душата за песенчица, като латинка за роса, пак няма да ме съжалиш. Брей, че кораво сърце носиш, като камък. На камък да се бях молила – толкова щеше да ме чуе.

– Мари, бабо бабичко – молеше я старецът, – как да отида да посегна чуждия кошер да открадна. Аз, който шейсет години не съм латил на чуждото. На стари години ли искаш да ми докараш зло на главата? Ами какво ще каже селото, като се научи? За мене поп Раю в черковата ще приказва. Къде ще се дяна от срам?

А на четвъртата вечер, когато дядо Груйчо се връщаше от къра, на моста срещна бабичката си, прегърбена, нарамила чергата, сукмана си и една торба. В торбата – де що парцалче има в къщи.

– Къде отиваш? – сепна се той.

– Отивам да занеса тези дрехи на катунарите.

– Да не си полудяла!

– Тебе какво ти е. Ще занеса тези дрехи, дето аз съм ги тъкала, на катунарите и ще им поръчам да се молят дене и ноще за душата ми, защото още тази вечер ще се удавя в дълбокия вир!

Дядо Груйчо изтърва поводите.

– Що правиш тъй? А мене на кого ме оставяш? Кой ще ми свари бобец, кой ще ме закърпи, кой ще премеете в къщи, с кого ще си хортуваме вечерно време?

– Не ме връщай отсрещ пътя. Тъй съм наумила, тъй ще го направя! – И тя тръгна надолу.

Дядо Груйчо се затече подире й:

– Чакай бабо, чакай де. Хайде върни се. Както ти искаш, тъй ще направиме. Нека става каквото ще. Още тази вечер ще пренеса един кошер от хаджи Пъшовите в нашата градина. Баба Груйка се завърна задяната в къщи.

През нощта небето беше облачно. Светулките угаснаха в дълбочината на градината, месецът не можа да погледне през тъмните облаци със златното си око и само Татун видя как старецът домъкна кошера в градината. На три пъти, доде се зазори, дядо Груйчо става от леглото, на пръсти излизаше и нарамваше кошера, да го нанесе пак на мястото му в хаджи Пъшовия пчелин. На три пъти баба Груйка по риза го настига при вратнята, нахокваше го и се впушаше в тъмнината към вира.

Когато сутринта сребърни капки роса заблестяха по клоните на вишните, трима души почукаха на дядовата Груйчова вратня: кметът на Върбовка – дядо Станю Косерът, – полякът Христо Помака и хаджи Пъшо. Те влязоха, упътиха се право в градината и наидоха кошера. С вързани ръце отведоха дядо Груйча в общината.

И го изпроводиха, клетника, в затвора.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране: sir_Ivanhoe, август, 2007 г.
Разпознаване и последна редакция: NomaD, август, 2008 г.

Издание:

Ангел Каралийчев. Приказен свят. Том втори, 1982
Издателство „Български писател“, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9109>]